

Egles (*Picea abies* (L.) Karst.) augstuma pieaugums

Pēteris Zālītis, Dārta Kļaviņa,
Jurate Aleinikoviene, Leonīds Zdors

Augstuma pieaugums

Eglei raksturīgs viens augstuma pieaugums veģetācijas periodā. Šo pieaugumu var apzīmēt kā „iepriekšnoteiktu, jo tā augšanu nosaka galvenokārt stumbra posmu aizmetņi pumpurā, no kura tas attīstās. Skujkokiem agrīnā vecumā dažkārt novērojama atkārtota augstuma pieauguma veidošanās veģetācijas perioda otrajā pusē – papildpieaugums. Sastopami divi šī pieauguma veidi (tomēr atsevišķos gadījumos novērotas arī pārejas formas):

- 1) papildpieaugums seko „iepriekšnoteiktajam” pieaugumam bez pumpura noformēšanās „iepriekšnoteiktā” pieauguma galā;
- 2) papildpieaugums sākas drīz pēc gala pumpura izveidošanās „iepriekšnoteiktā” pieauguma galā.

Papildus pieauguma veidošanās vairāk raksturīga jauniem kokiem; līdz ar koku vecumu tā samazinās. Eglei pirmajos augšanas gados, palielinoties vecumam, ne tikai samazinās augstuma pieauguma sastopamības biežums, bet arī mainās „iepriekšnoteiktās” un „brīvās” augšanas īpatsvars tekošā gada pieaugumā: arvien lielāku pieauguma daļu veido „iepriekšnoteiktais” pieaugums. Pieauguma veidošanos nosaka gan ģenētiskie, gan vides faktori, savukārt pieaugums nosaka ne tikai audzē potenciāli iegūstamo koksnes apjomu noteiktā laika vienībā, bet pirmajos augšanas gados – arī nepieciešamību pēc agrotehniskās kopšanas (tātad – finansiāla ieguldījuma).

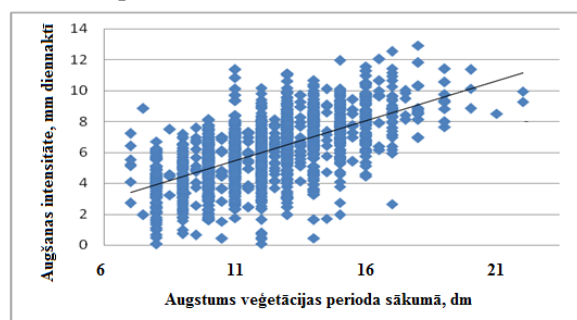
Pieauguma veidošanās

Veicot mērījumus sezonas laikā eksperimentālajos stādījumos novērtēta koku augšanas intensitāte. Tās maksimums konstatēts konstatēta jūnija beigās, sasniedzot vidēji 11,6-15,4 mm diennaktī un to būtiski ietekmē ne tikai vide, bet arī ģenētika (koka piederība noteiktai ģimenei), kā arī koka augstums veģetācijas perioda sākuma posmā (2. att.): eglēm, kas atrodas nomāktā stāvoklī, raksturīga zemāka augšanas intensitāte un pieaugums – tātad

palielinoties koku vecumam starpība to augstumā pieaug.

Tādēļ augsnes sagatavošanai un kvalitatīva stādmateriāla izvēlei ir nozīmīga loma, nodrošinot augstu audžu ražību.

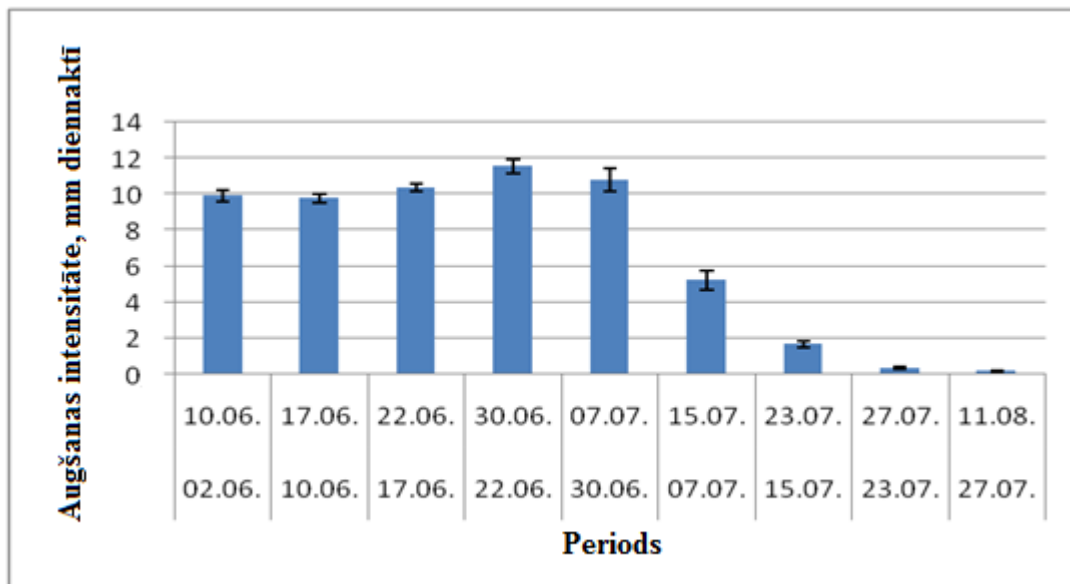
Nav konstatētas nozīmīgas atšķirības augstuma pieauguma veidošanās periodā (laikā un posmā, kad tiek sasniegta maksimālā augšanas intensitāte) paaugas kokiem un kokiem stādījumā, lai gan to pieauguma absolūtās vērtības var atšķirties pat vairākas reizes.

2. attēls. Eglu augstuma un augšanas intensitātes saikne

Egles augšanas noslēdzas jūlija vidū. Pastāvot labvēlīgiem laika apstākļiem, vai šajā periodā strauji paaugstinoties gaisa temperatūrai, var sākties papildpieauguma veidošanās. Konstatētas nozīmīgas atšķirības starp ģimenēm koku ar papildus pieaugumiem īpatsvarā – 0% līdz 46% (citviet 0% līdz 28%), turklāt dažādos apstākļos tendence veidot papildus pieaugumu raksturīga vieniem un tiem pašiem genotipiem.

Salīdzinot koku ar papildus pieaugumu īpatsvaru dažādās koku augstuma grupās – visos stādījumos konstatēta tā pati tendence, kas vērtējot augšanas intensitāti, t.i., grupās ar lielāko augstumu ir arī vairāk koku ar papildus pieaugumu, kas, attiecīgi, vairāku sezonu laikā vēl vairāk palielina šo koku augstuma pārkumu.

1. attēls. Egles augšanas intensitātes sezonālā dinamika jaunaudzē

(a)

(b)

3. attēls. Līdzīga vecuma stādītu (a) un paaugas (b) egļu augstums un augstuma pieaugums

Rezultāti iegūti ESF projektā
„Vītālu egļu audžu izaudzēšanas ekoloģiskie un tehnoloģiskie aspekti” Nr. 2013/0022/1DP/1.1.1.2.0/13/APIA/VIAA/052
 Mūsu adrese: Rīgas iela 111, Salaspils LV-2169, tālr. 67942555,
 fakss 67901359, e-pasts: inst@silava.lv.